

UDĚLENÍ VELKÉ ZLATÉ MEDAILE MASARYKOVY UNIVERZITY PROFESORCE JUTTĚ LIMBACHOVÉ

RENATA VLČKOVÁ

Dne 22. října 1997 se v aule Právnické fakulty MU uskutečnilo slavnostní udělení Velké zlaté medaile Masarykovy univerzity předsdkyni Ústavního soudu Spolkové republiky Německo paní Juttě Limbachové.

Po úvodním slovu prorektora pro vědeckovýzkumnou činnost prof. MUDr. Pavla Braveného CSc. vystoupil za Právnickou fakultu MU doc. JUDr. Dalibor Jílek, CSc., který přednesl odůvodnění udělení medaile a zároveň vylíčil stoupavou spirálu juristické i politické dráhy profesorky právních věd Jutty Limbachové.

Připomenul mimo jiné její aktivní práci ve Výboru pro zákonodárství, Vědecké radě pro otázky rodiny, její práci senátorky spolkové země Berlín, funkci místopředsdkyně a poté předsdkyně Ústavního soudu SRN.

Rektor Masarykovy univerzity prof. RNDr. Eduard Schmidt, CSc. seznámil všechny přítomné s jednomyslným rozhodnutím vědecké rady MU ohledně udělení tohoto významného ocenění i mravními a právními zárukami, jež jsou kladeny na držitele tohoto čestného vyznamenání.

Proslov paní Jutty Limbachové se týkal „Významu a problémů ústavního soudnictví“ s důrazem na vztah ústavního a obecného soudnictví.

Dle jejích slov se s ústavním soudnictvím setkáváme především ve státech, které mají buď špatné zkušenosti s parlamentem nebo mají za sebou hrůzy diktatury. Tyto zkušenosti posilují nejen smysl pro lidská práva, ale i principy výstavby svobodné demokracie, což můžeme pozorovat nejen v ústavní politice východoevropských a afrických států, ale i ve SRN. Poučení z hrůzy let 1933 až 1945 a ztroskotání Výmarské republiky vedly k hledání principů a institutů, které mohly zaručovat lidsky důstojné soužití ve svobodném a demokratickém státě.

Parlamentní rada vytvořila Spolkový soud, který má zajišťovat přednost Ústavy

ve vztahu k činnosti zákonodárce. Tento soud by měl nejen kontrolovat, zda jsou zákony v souladu se Základním zákonem, ale má také za úkol „poskytovat každému obyvatele Německa nutnou ochranu proti zásahům do základních práv, která mu jsou ústavně zaručena“.

Demokracie tak neznamená jen, že státní moc vychází z lidu a že politika je určována volenými reprezentanty. K demokracii náleží také určité základní hodnoty, kterými jsou státní orgány vázány. Demokracie nemůže být zachovávána bez platnosti lidských práv.

Tento soud jako nejvyšší rozhodující instance je nadřazen všem státním institucím, a to jak legislativě a exekutivě, tak také soudnictví. Má poslední slovo ve všech otázkách interpretace Základního zákona. Také ostatní státní moci se mají orientovat podle Ústavy, respektovat základní práva a zajišťovat svobodný a demokratický základní řád. Ústavní soud SRN však rozhoduje jako poslední instance, je-li třeba zodpovědět ústavně-právní otázky týkající se různých názorů a kompetenčních konfliktů mezi ústavními orgány. Soud má především funkci kontrolní, brzdící a omezující moc.

Německý i český právní řád zná i ústavní stížnost. S tímto právním prostředkem může hledat každá ochrana u Ústavního soudu, jestliže se domnívá, že jeho základní práva a svobody byly porušeny aktem státní moci.

Zvláštní význam má judikatura k ochraně soukromé a intimní sféry. Tak přišlo na svět právo na informační sebeurčení. Myslí se tím oprávnění jedince rozhodovat sám o vydání a použití jeho osobních údajů. Takto se soudy snaží přizpůsobit právo měnícímu se technickému okolnímu prostředí, neboť prostřednictvím moderních technologií zpracování dat je otevřen přímý přístup k údajům vztahujícím se k osobě nejen bezpečnostním službám, nýbrž i stále více soukromým osobám. Velmi významný je i značný počet rozhodnutí, která podpořila rovnoprávnost muže a ženy, partnerství v manželských vztazích v rodinném právu a rozhodnutí, která napomohla ochraně sociálně slabých.

S ústavní stížností se tak může obrátit občan proti každému aktu veřejné moci, tj. zákonu, opatření státního úřadu nebo rozhodnutí soudu. Měřítkem pro Ústavní soud SRN je pak pouze Základní zákon. Zbylé soudnictví, jak nazýváme specializované obecné soudnictví, však ale musí aplikovat nejen „obyčejné právo“, ale všechny soudy musí dbát i ústavního práva. Ústavní soud SRN tak není ani superrevizní instancí ani superinstancí přezkoumávající skutková zjištění jeho věcí. Nemá přezkoumávat, zda jsou rozsudky správné podle obyčejného práva, pouze kontroluje, zda rozsudek soudu neporušuje „specifické ústavní právo“. Může opravovat jen tehdy, jestliže výsledek výkladu obecných soudů přesahuje hrani-

ce vztahující se k Základnímu zákonu, obzvláště není-li slučitelný s významem a rozsahem základního práva na osobní svobodu.

Ústava vytvořila pomocí katalogu základních práv i objektivní hodnotový řád. Tento hodnotový systém, v jehož středu stojí respektování lidské důstojnosti a právo na svobodný rozvoj osobnosti, vyzařuje do všech oblastí práva a žádný občanskoprávní předpis nesmí být v rozporu se základním hodnotovým systémem. Smyslem institutu ústavní stížnosti je, že všechny akty zákonodárné, výkonné a soudní moci mají být přezkoumatelné z hlediska jejich slučitelnosti se „základními právy“.

Při rozdělování úkolů mezi Ústavní soud SRN a obecné soudy jde o problém smysluplné dělby práce mezi obecnými soudy a kontrolujícím Ústavním soudem SRN. ÚS musí respektovat zvláštní právní a věcnou znalost, stejně jako blízkost případu soudce. Není úlohou Ústavního soudu SRN řešit jednotlivý případ, svoji pozornost má věnovat pouze tomu, zda se obecný soud řídil direktivami obsaženými v základních právech.

Po tomto vyčerpávajícím projevu doplněném kulturní vsuvkou se závěrečného slova ujal prorektor MU profesor MUDr. Pavel Bravený, CSC., který ukončil toto slavnostní setkání.